

AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS KÍNA KERESKEDELME – KÜLÖNBBSÉGEK AZ UNIÓN BELÜL

TRADE BETWEEN THE EU AND CHINA – DIFFERENCES WITHIN THE EU

Kavalecz László Máté

ÖSSZEFOGLALÁS

Kína gazdasági felemelkedését évek óta tapasztalja az átlagos fogyasztó is, látva az elektronikai termékek, ruhaneműk és háztartási eszközök nagy részének származási helyét. Ennek alapján már mindenkinek lehet elképzelése Európa és Kína kereskedelmének volumenéről. Tanulmányomban szekunder forrásokra támaszkodva áttekintettem a két hatalom múltbéli és jelenlegi kapcsolatait, majd nemzetközi szervezetek kereskedelmi adatbázisait vizsgálva következtetést vontam le kereskedelmük időbeli alakulásáról, és ennek jelentőségéről. Az adatokból az a következtetés vonható le, hogy a Kínával való kereskedelemben egyértelmű különbségek fedezhetőek fel az Európai Unió „magállamai” és a „periféria” között. Nem jelenthető ki azonban egyértelműen, hogy mely csoport számára bír nagyobb jelentőséggel Kína.

Kulcsszavak: Kína, kereskedelem, Európai Unió

ABSTRACT

For years now, the average consumer has been able to experience China's economic boom first-hand, by looking at the place of origin of many consumer goods. This gives everyone an idea of the volume of trade between Europe and China. In my study I used secondary sources to review past and present political relations. I also examined the trade realtions by using trade databases of international organisations. Based on the data I tried to draw conclusions about the dynamic of the trade. I compared the more developed western „core” countries with the less developed „periphery” inside the Union. It can be concluded that there are clear differences in trade with China between the „core” and the „periphery” of the European Union. However, it is not clear for which group China is more important.

Keywords: China, trade, European Union

BEVEZETÉS

Kína szerepe a világgazdaságban egyre nagyobb. Míg a nyitás politikája előtt csak regionális hatalomként funkcionált, addig Teng Hsziao Ping, majd Hszi Csing Ping elnökök irányítása alatt egyre inkább kifelé fordult és mára a világ összeszerelő üzemének szerepét tölti be. Egy ilyen hatalmas népességszámmal és gazdasággal rendelkező országgal való kapcsolat nagy figyelmet igényel. Emiatt megvizsgálom az Európai Unió és Kína kapcsolatait, különös tekintettel a kereskedelemre. Egyes elméletek szerint ugyanis a geopolitika mozgatórugója a kereskedelem. Kína és az EU pedig különösen fontos kereskedelmi partnerei egymásnak. Fogyasztóként is láthatjuk, hogy nagyon sok termék származási helyeként Kína van feltüntetve, vagyis már a mindennapi tapasztalataink alapján is szinte igazolhatónak látszik az az állítás, hogy „Kína a világ összeszerelő üzeme”. Kína térnyerése a világgazdaságban, valamint ezzel párhuzamosan a világpolitikában gazdaságának hatalmas mérete miatt elkerülhetetlennek tűnik. Fontos gyakorlati és elméleti kérdés viszont, hogy milyen hatékonyan képes Kína kihasználni ezen előnyeit. Kína 2001-es WTO csatlakozása eredményeképp az ország kereskedelme az Európai Unióval is gyors növekedésnek indult. Az ezt követő néhány évben az Unió is egyre inkább nyitott kelet felé, és elmélyítette a kínai kapcsolatait. A két fél kereskedelme 2002 és 2008 között évente átlagosan 26,5 %-kal nőtt, évi 86,76 milliárd USD-ről évi 425,58 milliárd USD-re. A két fél kereskedelmét folyamatosan magas kereskedelmi deficit jellemzi az EU részéről (LI, 2020).

A 2009-es válság hatására a gyorsütemű kereskedelmi bővülés megtorpant. Fontos megjegyezni, hogy míg a válság hatására az EU-ba történő behozatal 13,6%-kal csökkent, addig az EU Kínába történő exportja továbbra is növekedett. Ezt az okozhatja, hogy Kína az Európai Unióból alapvető termékeket importált, míg az EU Kínából sok olyan terméket hozott be, amelyet egy válság során az európai lakosság nélkülözni tudott (STIRBER et al., 2017).

Xi Jinping kínai államfő 2013-ban hirdette meg az „Egy Övezet, Egy Út” (Belt and Road Initiative, vagy BRI), vagy „Új Selyemút” kezdeményezést. Egyes szakirodalmak a programra úgy tekintenek, mint a 21. század jelentős geopolitikai stratégiája, lehetséges globális hatásokkal (ROLLAND, 2017), míg mások megkérdőjelezik a program geopolitikai szerepét, és a gazdasági jelentőségét hangsúlyozzák (BARANYI et al., 2020). Kína szintén tagadja, hogy a program az ország geopolitikai ambícióit lenne hivatott elősegíteni, és gazdaságilag racionális lépésként határozza meg azt (KOC SIS et al., 2017).

ANYAG ÉS MÓDSZER

A két hatalom kapcsolatainak történelmét a szakirodalom áttekintésével végeztem. Ez alapján átfogó képet kaptam a kapcsolat múltjának legfontosabb elemeiről, fordulópontjairól. A gazdasági kapcsolatok feltérképezése céljából nemzetközi szervezetek kereskedelmi adatbázisait vizsgáltam. Az adatok szemléltetésére diagramokat készítettem, melyek segítik a folyamatok megértését. HALMAI (2020) alapján az Európai Unión belül jelentős különbségek fedezhetőek fel a fejlettebb mag, illetve a kevésbé fejlett periféria között. Ezért az EU teljes kereskedelmének vizsgálata mellett külön is megvizsgáltam a fejlettebb, „mag-Európa”, illetve a kevésbé fejlett „periféria” országainak Kínával folytatott kereskedelmét. A csoportokat a csatlakozás időpontja alapján állapítottam meg: A „mag-Európa” csoportba az alapító tagállamok (Belgium, Hollandia, Luxemburg, Németország, Franciaország és Olaszország) kerültek, míg a perifériába a 2004-ben, vagy azután csatlakozott tagállamokat soroltam (Csehország, Észtország, Ciprus, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Bulgária, Románia és Horvátország). A kereskedelmi adatokat 2011 és 2020 között vizsgáltam.

EREDMÉNYEK

Politikai kapcsolatok

A politikai kapcsolat történelme meglehetősen fordulatos. Kína 1975-ben létesített diplomáciai kapcsolatot az Európai Közösséggel. Ez a szakirodalom szerint még csak szimbolikus lépésként fogható fel, mellyel mindkét fél elismerte egymás lehetséges jövőbeli jelentőségét, illetve a közös érdekeiket a szovjet fenyegetés ellen. (MÖLLER, 2002; CABESTAN, 2006; RÁCZ, 2020). Kína fő várakozása az EK-val kapcsolatban az volt, hogy az a későbbiekben nagyobb politikai, és akár katonai szereppel fog bírni, így segíthet a szovjet hegemonia feltartóztatásában, és ezzel egyidőben segíthet Kína modernizációjában is. Az Európai Közösség szeme előtt pedig a világ legnagyobb fogyasztói piacának megnyitása lebegett (MÖLLER, 2002). 1985-ben kötötték meg a Kereskedelmi és Együttműködési Egyezményt, melynek különösen nagy jelentősége volt, mivel a kapcsolat jogi keretét határozta meg, melynek célja a felek kereskedelmének előremozdítása volt (RÁCZ, 2020).

1989 különösen rossz év volt a kapcsolat fejlődése szempontjából. Ennek nem csak a hírhedt Tiananmen téri események voltak az okai, hanem egyéb, rendszerszintű körülmények is közrejátszottak. Erre példa az, hogy Kelet-Európában a kommunizmus összeomlása elkerülhetetlennek tűnt, és egy demokratizálódási hullám kezdett végigsöpörni a földön. A kínai tüntetéssorozat nyomán 1989 májusának végén az Európai Parlament nyilatkozatban szólította fel a kínai kormányt, hogy tárgyaljon a tüntető diákokkal. A kínai kormány ennek ellenére brutálisan leszámolt a tüntetőkkel, amely esemény a Tiananmen téri mészárlás néven vált hírhedté. A 12 ország elítélte a demokratikus mozgalmak erőszakos elnyomását, és felfüggesztették az összes

magasszintű kapcsolatot az országgal. Az EU az incidens hatására számos szankciót vezetett be, amelyek közül a legfontosabb a fegyverembargó volt (RÁCZ, 2020).

2001-ben Kína csatlakozott a Kereskedelmi Világszervezethez, a WTO-hoz. A csatlakozás előtt, leginkább a 90-es években Kína gyakran célpontja volt a WTO-tagok piacvédelmi eljárásainak. Sokkal fontosabb volt Kína számára az, hogy az ország világgazdasági és világkereskedelmi szempontból egyenjogú legyen a WTO tagországaival. A csatlakozás során Kína sajátos feltételekbe egyezett bele, például abba, hogy a csatlakozásnál a szokásosnál jóval hosszabb felkészülési időszakot vállalt, amellet, hogy csak szigorúbb feltételekkel tudott csatlakozni (INOTAI – JUHÁSZ, 2009).

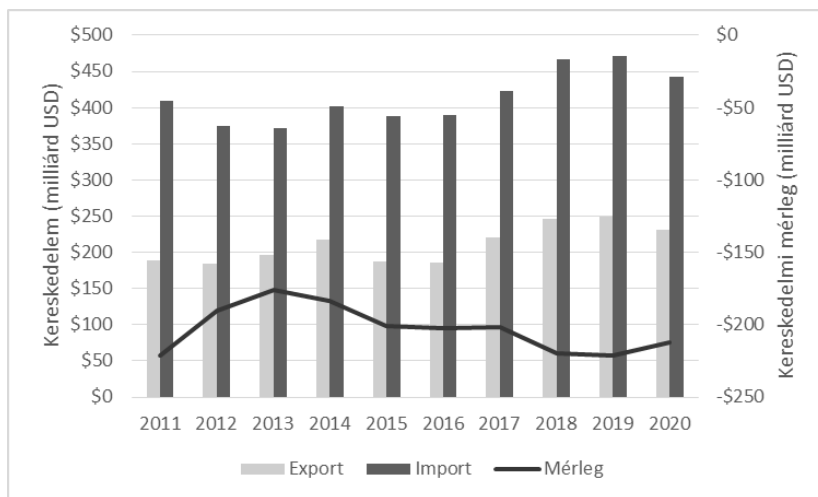
2003-ban Kína és az Európai Unió is fontos dokumentumokat jelentettek meg, melyek összegezték a kapcsolatuk eddigi alakulását, és célokat fogalmaztak meg a jövőre vonatkozóan. Az EU fő célja egy átfogó stratégiai partnerség kialakítása volt Kínával. Ez magában foglalta azt, hogy megismerjék Kína belső politikai és társadalmi folyamatait, ami hozzásegíti őket ahhoz, hogy Kína a jövőben megbízható partnere legyen az Uniónak. Az EU fontosnak tartotta továbbá azt is, hogy Kína nagyhatalommá válása során figyelembe vegye a nyugati kormányzasi elveket, mint például az átláthatóságot, az általános emberi jogokat és a felelős kormányzást. Kína saját céljaként egy egyenlő, demokratikus nemzetközi kapcsolatot és stabil békét nevezett meg (STEPAN – OSTERMANN, 2011; CABESTAN, 2009).

Gazdasági kapcsolatok

Az 1. ábráról leolvasható, hogy a vizsgált időszakban az Európai Unió és Kína kereskedelme hullámszerű, de növekvő tendenciát mutat. Az EU 2011-óta végig alacsonyabb értékben exportált Kínába, mint importált onnan. Az export és az import is 2019-ben volt a legmagasabb, ebben az évben az export 249,85 milliárd USD volt, az import pedig 471,03 milliárd USD. A kereskedelmi deficit is ekkor volt a legmagasabb, 221,18 milliárd USD. Az import 2013-ban volt a legalacsonyabb, összesen 371,37 milliárd USD. A kereskedelmi deficit is ebben az évben volt a legalacsonyabb, 175,76 milliárd USD. 2020-ban a kereskedelem visszaesett, viszont ebben az évben lépett ki az Egyesült Királyság az Európai Unióból, így a kereskedelmi statisztikák már csak a 27 EU tagállamra vonatkoznak.

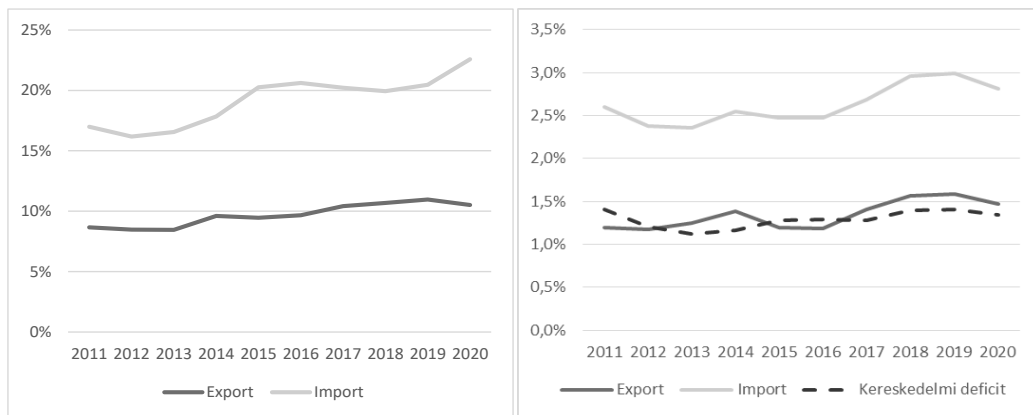
A 2. ábráról leolvasható, hogy Kína az elmúlt 10 évben milyen szerepet foglalt el az EU kereskedelmében. Már 2011-ben is az áruexport 8,67%-át és az áruimport 16,99%-át Kínával folytatta az EU. 2013-ig ez az arány kis mértékben csökkent, illetve stagnált, majd 2014-től növekedni kezdett. Az import legnagyobb arányát 2020-ban érte el, ekkor az összes áruimport 22,57 százaléka érkezett Kínából. Az exportban való részesedés pedig 2019-ben volt a legmagasabb, 10,96%-kal.

A 3. ábrán azt mutatom be, hogy az EU-s GDP-jében hogyan változott Kína szerepe. A GDP-hez viszonyítva az export növekvő pályán volt a vizsgált időszakban. 2011-ben a GDP 1,20%-át tette ki az export, és 2019-re érte el a legmagasabb szintet, 1,59%-ot. Az import aránya szintén ekkor volt a legmagasabb, az összes EU tagállam GDP-jének 3%-át érte el a Kínából bejövő import. A Kínával szembeni kereskedelmi deficit a GDP arányban végig 1% és 1,5% között ingadozott.

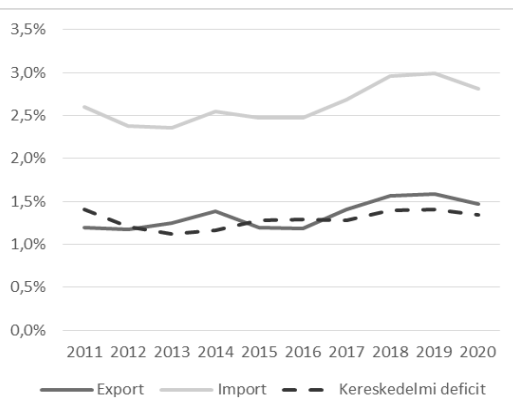
1. ábra: Az Európai Unió árukereskedelme Kínával 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

2. ábra: Kína részesedése az EU összes áruexportjában és áruimportjában

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

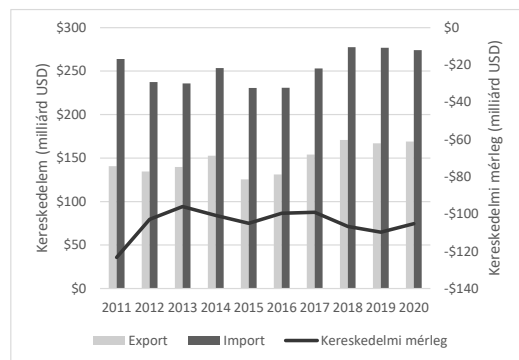

3. ábra: A Európai Unió áruimportja, áruexportja és árukereskedelmi deficitje Kínával szemben az adott évi nominál GDP arányában

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

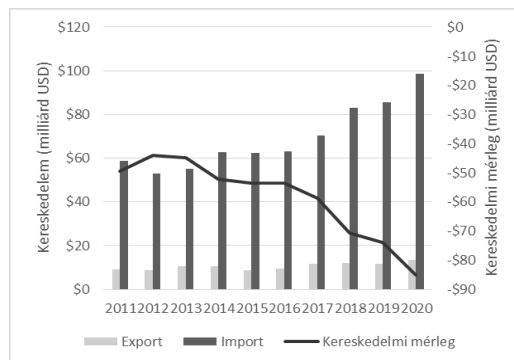
Ha összehasonlítjuk a 6 mageurópai ország Kínával történő kereskedelmét (4. ábra) a 13 periféria tagországával (5. ábra), feltűnő a két adatsor különbözősége. Mindkét országcsoporthoz kereskedelmi deficittel rendelkezik, vagyis többet importáltak Kínából, mint exportáltak oda. A kereskedelem volumenét tekintve a hat magország a vizsgált időszakban végig nagyobb értékben kereskedett Kínával, mint a 13 perifériaország összesen. A magországok 2018-ban exportáltak a legtöbbet Kínába, összesen 170,7926 milliárd USD értékben, a legkevesebbet pedig 2015-ben 125,59 milliárd USD értékben. A perifériaországok legtöbbet 2020-ban exportáltak Kínába, összesen mindössze 13,44 milliárd USD értékben, legkevesebbet pedig szintén 2015-ben 8,72 milliárd USD értékben. Az importot tekintve a hatok importja 2018-ban volt a legmagasabb, 277,47 milliárd USD, a legalacsonyabb pedig 2015-ben, 230,57 milliárd USD. A periféria pedig 2020-ban importált a legtöbbet, 98,63 milliárd USD-t, a legkevesebbet pedig a vizsgált időszak

második évében, 2012-ben, 53,01 milliárd USD-t. Ebből látható tehát, hogy a perifériaországok kereskedelmi volumene Kínával mind exportban, mind importban végig jelentősen elmaradt a hat magország árukereskedelmének értékétől. Az is észrevehető viszont, hogy a periféria kereskedelme –különösképp az import – dinamikusabban növekszik, mint a magországok kereskedelme. A kereskedelmi deficit a magországokban magasabb, és 10 év alatt kisebb mozgások mellett stagnált az értéke, jelenetős növekedés nem volt jellemző.

4. ábra: A magországok árukereskedelme Kínával 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

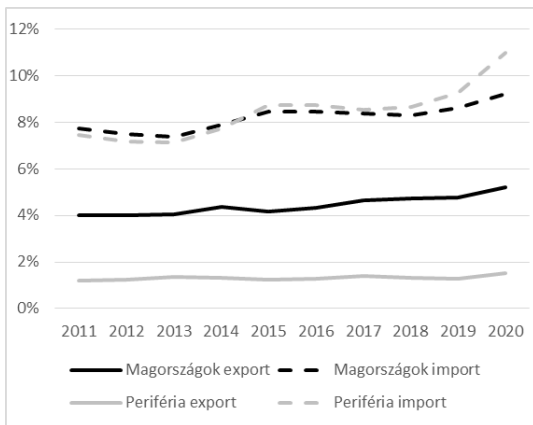
5. ábra: A perifériaországok árukereskedelme Kínával 2011 és 2020 között (milliárd USD)

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

A 6. ábra a Kínával folytatott kereskedelem arányát mutatja az összes kereskedelemhez viszonyítva. Kínának mind a magországokban, mind a perifériában a vizsgált időszakban nagyobb szerepe volt az importban, mint az exportban. További közös jellemző, hogy Kína 2011 és 2020 között növekedett, bár a perifériaországok exportja szempontjából nem jelentősen. A magországok exportjában 4,01%-ról 5,23%-ra nőtt Kína szerepe 10 év alatt. A periféria esetében viszont Kína részesedése az exportból eleve alacsonyabbról, 1,22%-ról indult, és 10 év elteltével sem növekedett jelentősen, Kína részesedése 2020-ban is mindössze 1,53% volt. Az importban való részesedés mindkét országcsoport esetében nagyobb. 2014-ig a magországok importjában töltött be nagyobb szerepet Kína, de ezután már a perifériaországok behozatalában volt nagyobb szerepe. 2011-ben a magországok importjának 7,74%-a érkezett Kínából, a periféria importjának pedig 7,46%-a. A 2020-as évben mindkét csoportnál nagy növekedés volt megfigyelhető Kína részesedésében, a magországok esetében 8,61%-ról 9,21%-ra, a perifériaországok esetében pedig 9,25%-ról 11%-ra. 2020-ban volt mindkét csoportnál a legnagyobb Kína részesedése az összes kereskedelemről, export és import szempontjából is. A fentebb olvasható adatokból arra következtethetünk, hogy Kína szerepe exportpartnerként a mag esetében nagyobb, és folyamatosan egyre meghatározóbbá válik, a periféria számára viszont a kínai piac nagyrészt kiaknázatlan, és kapcsolataik túlnyomó részt Kína behozatalára alapulnak. Fontos megemlíteni, hogy a 6. ábrán a Kínával való kereskedelmet az összes külföldi ország kereskedelméhez viszonyítom. Emiatt ez az ábra nem vethető össze a 2. ábrával, ahol az EU külkereskedelmét vizsgálom. A 2. ábra ugyanis EU-n belüli kereskedelmet nem számítja bele a külkereskedelembé.

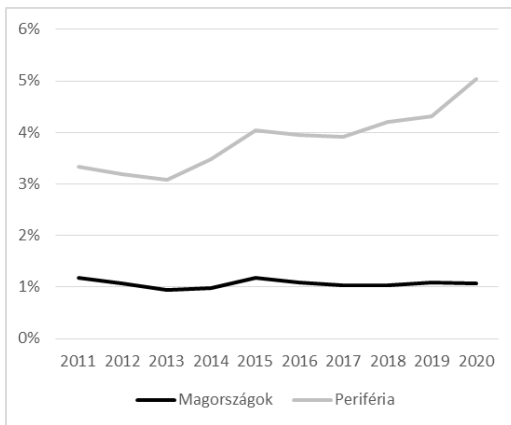
A 7. ábrán az látszik, hogy a kereskedelmi deficit a perifériaországok esetében GDP arányosan jelentősen magasabb, mint a magországoknál. Az utóbbi kategóriába tartozó országok esetében ez az érték végig 1% körül mozgott, legalacsonyabb 2013-ban volt, 0,95%-kal, legmagasabb pedig 2015-ben, 1,18%-kal. A perifériaországoknál viszont már nagyobb arányú kereskedelmi hiánnyal találkozhatunk. Már az időszak elején, 2011-ben is a GDP 3,34%-a volt a kereskedelmi deficit, majd 2020-ra 5,03%-ra nőtt. Ez a majdnem 2 százalékpont emelkedés azt jelenti, hogy

ezek az országok egyre többet importálnak Kínából, miközben az exportjuk nem nő hasonló mértékben. Amennyiben ez a trend tovább folytatódik, fennáll a veszélye annak, hogy ezek az országok túlzott függésbe kerülnek Kínától.

6. ábra: Kína részesedése a magországek és a periféria összes áruexportjában és áruimportjában

Forrás: Saját szerkesztés UN Comtrade (2022) alapján

7. ábra: A magországek és a perifériaországok kereskedelmi deficitje Kínával szemben az adott évi nominál GDP százalékában

Forrás: Saját szerkesztés, UN Comtrade (2022) és WDI (2022) alapján

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Az Európai Unión belül jelentős különbségek fedezhetőek fel a fejlettebb mag és a kevésbé fejlett periféria Kínával folytatott kereskedelmében. Kína szerepe az összes behozott importhoz viszonyítva körülbelül megegyezik a magországekban és a periféria országaiban. Az exportban viszont jelentősen nagyobb a szerepe Kínának a magországek esetében. További jelentős különbség fedezhető fel a kereskedelmi deficit GDP-hez viszonyított arányában: a magországek a 2011 és 2020 közötti időszakban végig jelentősen alacsonyabb arányú kereskedelmi deficittel rendelkeztek, mint a periféria orszagai.

A magországek exportja Kínába, jóval jelentősebb részt tesz ki az összes exportjukból, mint a periféria országainak exportja. Emellett Kínából érkező import aránya az összes importban is csak 2015-ben lett magasabb a perifériában, mint a magországekban.

Mivel Kína a magországek számára jelentősen fontosabb exportpartner, mint a periféria országai számára, ezért a kutatásom nem bizonyította minden kétséget kizáróan azt az állítást, miszerint a periféria számára nagyobb jelentőségű a Kínával folytatott kereskedelem, mint a magországek számára.

Az Európai Unión belül, eredményeim alapján szükséges a mag és a periféria közötti különbségek csökkentése annak érdekében, hogy Kína ne tudja hatékonyan érvényesíteni érdekeit a kontinensen. Ez úgy érhető el, hogy az Unió tagjai mélyítik és bővítik az integrációt, ezzel növelve a tagok közötti interdependanciát, ami miatt ellenállóbb lesz a szövetség a külső behatásokra. Emellett az Uniónak szoros figyelemmel kell követnie Kína világgazdasági és világpolitikai tevékenységét, ami alapján egy olyan közös Kína stratégia kialakítása szükséges, amely mind a periféria, mind a mag számára előnyös.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- (1) Baranyi T. P. – Goreczky P. – Salát G. (2020): A kínai Övezet és Út kezdeményezés – mítosz és valóság. Külügyi és Külgazdasági Intézet, Budapest 16 p. (2) Cabestan, J. (2006): European Union-China relations and the United States. Asian Perspective. Vol. 30. Issue 4. pp. 11-38. (3) Comtrade Database. <https://comtrade.un.org/> (letöltve: 2022.01.02) (4) Halmi P. (2021): Mélyintegráció - A Gazdasági és Monetáris Unió ökonómia. Akadémiai Kiadó Zrt., Budapest, 540 p. (5) Inotai A. – Juhász O. (2009): A változó Kína. Akadémiai Kiadó Zrt., Budapest, 332 p. (6) Kocsis J. – Komjáthy D. – Péti M. (2017): Kína Új Selyemút kezdeményezésének bemutatása és nemzetközi értelmezései. In: Az Új Selyemút Gazdasági Övezet geostratégiai és földrajzi dimenziói. Corvinus Geographia, Geopolitica, Geoeconomia. (Szerk.: Péti M.). Budapesti Corvinus Egyetem Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Intézet, Budapest, pp. 13-36. (7) Li, M. (2020): Research on EU's Trade Deficit with China. pp. 862-868. In: 2020 Conference on Social Science and Natural Science (SSNS2020) (Szerk.: Chen, Y.). Wuhan Technology and Business University, Shenyang, 2020.06.20-2020.06.22. (8) Möller, K. (2002): Diplomatic Relations and Mutual Strategic Perceptions: China and the European Union. The China Quarterly: Special Issue: China and Europe since 1978: A European Perspective. Vol. 169. pp. 10-32. (9) Rác G. (2020): A Kínai Népköztársaság és az EU kapcsolatai és kapcsolatépítési stratégiái. In: Lehetőségek és kihívások a magyar-kínai kapcsolatok területén I. kötet: Politikai kapcsolatok. (Szerk.: P. Szabó S – Horváthné Varga Polyák Cs.). Dialóg Campus kiadó., Budapest, pp 143-159. (10) Rolland, N. (2017): China's "Belt and Road Initiative": Underwhelming or Game-Changer? The Washington Quarterly. Vol. 40. Issue 1. pp. 127-142. (11) Stepan, M. – Ostermann, F. (2011): EU-China relations: Strategic or pragmatic, the future or already the past? Atlantisch Perspectief. Vol. 35. No. 2. pp. 19-24. (12) Stirber T. – Karácsony P. – Nagyová N. (2017): Kína és az Európai Unió közötti kereskedelem elemzése. Acta Carolus Robertus. 7. évf. 1 sz. pp. 265-277. (13) World Development Indicators DataBank. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> (letöltve:2022.01.02)

SZERZŐK:**Kavalecz László Máté**

Nemzetközi gazdálkodás BA hallgató
Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar
kavlaszlo@gmail.com

A tanulmány a szerző „Az Európai Unió és Kína kapcsolatainak geopolitikai vizsgálata – Fókuszban a kereskedelem” című tudományos diákköri dolgozata alapján készült (konzulens: Dr. Tőkés Tibor), amely a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar 2022.04.27-én megrendezett Kari Tudományos Diákköri Konferenciáján a Nemzetközi és vállalati gazdaságtan tagozatban került bemutatásra.

